

zeletre valló templomhoz mérten a torony túlságosan is egyszerű, — emitt viszont az építész képzelete a templom tagozásánál mintha gúzsba lett volna kötve, míg a torony kialakításában szabadon érvényesülhetett. Ez annál inkább figyelemreméltó, mert egy magában álló templomtorony építőművészeti kialakítása a legnehezebb formaalkotási problémák egyike. A templomtorony ma már tisztán díszítő szerepű, hangsúlyt adó tömeg, tradicionális okokból tartozik a templomhoz. Belső tere, amiből külső megjelenése értelemszerűen kialakítható lenne, lényegéből nincs, ezért megformálásánál, arányainak és tagozásának megválasztásánál a tervező egyedül formateremtő képzetére van utalva. A pasaréti templom tornya egy páratlanul termékeny és formáit önmagából merítő építőművész alkotása: a karsú hasábból kinyúló, de azzal szervesen összefogott, vékony pillérekkel feloldott hengeralakú lámpás finoman és merészen szökik az égbe. A torony látványa különösen megkapó, ha távolabbról nézzük, amint kimagaslik a lombos hegyoldalakkal övezett völgybe», a szép budai tájban, annak mintegy súlypontjában s ebből a tájból maga körül teret formál. Ez a torony csak részlet, de egyben ígéret: egy valamikor megvalósuló, a maiból kielérendő gazdagabb és teljesebb architektúrának az ígérete, s ugyanakkor az új magyar építőművészetnek legpoétikusabb s talán legsikerültebb eleme.

Mindössze öt új fővárosi középületről szólhattunk, ámbar érdemes lett volna megemlékezni még néhányról, többek között a dobutcai új postapalotáról, a Nemzeti Sportcsarnokról, a budaörsi repülőtérrel. A kiválasztott öt épület azonban méltón képviseli azt a szerencsés és termékeny szellemet, amiről építőművészetünk alig néhány év leforgása alatt bizonyosságot tett és egyúttal meggyőz arról is, hogy a fővárosban a világháború után sem lankadt el a múlt század derekán fogant és az idők igényeit mindenkor kielégítő nagyarányú építőlendület. Új színpaltok jelentek meg a város arculatán, és mint mondtuk, ez így is van rendjén: ezek az új színpaltok — az új középületek — a város életerejének, fejlődő képességének tanúságai. Együttes méltatásukra eddig még nem került sor. Éppen ezért az elmondottakkal szerény kísérletet tettünk arra, hogy pótoljuk közírásunknak egy sajnálatos hiányát és elősegítsük az elfogulatlan szellemű s tisztán képzőművészeti szemlélet alapján álló építészeti kritika kialakulását.

GRANASZTÓI-RIHMER PÁL

AZ AUSZTRÁLIAI KÉRDÉS

AUSZTRÁLIÁT nem Cook kapitány fedezte fel. Több mint másfél évszázaddal Cook előtt már jártak partjainál spanyolok és hollandok, Ez érthető is, hiszen a mesés gazdagságú fűszerszigetek aránylag közel voltak, velük már élénk kereskedés folyt és birtokukért a gyarmatosítás különféle eszközeivel már javában állt a harc. De a Távol-Keleten gyarmatosító hatalmak, illetőleg az azokat képviselő kereskedelmi társaságok nem tartották érdemesnek, hogy ezt az óriási területet érdekkörükbe vonják. Az Ausztrália partjain időnként partra szálló korai felfedezők, vagy véletlenül oda sodródott hajósok egyhangúlag azt jelentették, hogy földje túlnyomó részben sivatag, vagy legalább is értéktelen bozót, gyér lakossága pedig visszataszító külsejű, barátságtalan, állati színvonalon élő vademberekből áll, akik semmit nem termelnek s így velük kereskedést folytatni nem lehet. Ennek a nem alaptalan rossz hírének köszönhette Ausztrália, hogy egészen a tizennyolcadik század végéig háborítatlanul élhette hosszú évezredek óta zavartalanul folytatott kezdetleges életét.

De még Cook kapitány partraszállása is Botany Bay-ben, 1770-ben, csupán annyiban hozott változást, hogy ott kibontván az angol lobogót,

Ausztrália földjét képletesen a brit korona számára foglalta le. Ez azonban még távolról sem jelentette azt, hogy Ausztrália földje koronagyarmattá vált. Ausztráliát Cook sem tartotta gyarmatosításra különösebben alkalmas területnek. Az első ausztráliai angol gyarmat egész más körülménynek köszönhető megalapítását.

A korai kapitalizmus tanítása szerint gyarmatok kiaknázásához és felvirágoztatásához elsősorban olcsó munkaerőre volt szükség. Ezt az olcsó munkaerőt a rabszolgák és a fegyencek szolgáltatták. Az angol igazságszolgáltatás, hogy az északamerikai gyarmatok számára minél több olcsó fegyencmunkásról gondoskodik, egész sereg bűncselekményt — köztük számos egészen enyhe kihágást is — deportálással büntetett. Az északamerikai szabadságharcnak 1782-ben történt befejezése után az elítéltek deportálása lehetetlenné vált. Az érvényben lévő törvények alapján azonban a bíróságok továbbra is változatlanul folytatták a deportálás gyakorlatát, úgy hogy már a háború folyamán is, majd azt követően alig néhány év alatt a börtönök zsúfolásig megteltek száműzetésre ítélt fegyencekkel. Számuk hamarosan százezerre szaporodott és elhelyezésük a kormánynak komoly fejtörést okozott. Ekkor hívta fel Sir Joseph Banks, Cook egyik útítársa az illetékesek figyelmét az újonnan felfedezett távoli, déli területre, mely, ha másra nem is, de fegyergyarmatnak mindenesetre jónak látszott.

Így került azután a sor 1788-ban Sydney alapítására. Az új gyarmat első évtizedei azonban azt látszottak bizonyítani, hogy Új-Dél-Wales még fegyergyarmatnak sem alkalmas. Állandó élelmezési zavarok voltak a lakosságot a tengerentúlról kellett élelmezni. Csak miután 1813-ban Blaxland és társai fölfedezték a Kék Hegyeken át vezető egyetlen járható utat és feltárult előttük a hegyláncon túl, a végtelen pusztákba vesző termékeny síkság, akkor kezdődik meg Ausztrália fejlődése. Ez a fejlődés azután alig egy évszázad alatt valóban páratlan és minden amerikaiat megszegyenítő arányú volt.

Ez a csodálatos fejlődés, amely néhány évtized alatt a semmiből a világ egyik legcivilizáltabb országát varázsolta elő és olyan közjólétet, amely más kevésbé szerencsés nemzeteket méltán irigységgel töltött el, nemcsak hogy eltörölte a sanyarú kezdet emlékét és Ausztrália hajdani rossz hírét, hanem az ellenkező végletbe hajtotta a világ közvéleményét. Most már Ausztrália lett az Eldorádó, a távoli tejjel-mézszel folyó meseország, melynek kiapadhatatlan kincseit és végtelen tereit egy maroknyi kis nemzet birtokolja, amely nemzet nagy jólétét annak köszönheti, hogy igyekszik partjaitól a kivándorlók seregeit távol tartani.

Az emberek így okoskodnak: az Ausztráliai Államszövetség területe majdnem pontosan akkora, mint az Északamerikai Egyesült Államoké és körülbelül akkora, mint Európa Oroszország nélkül; lakossága mégis csak alig hét millió, szemben az Egyesült Államok száznegyven, sőt Európa négyszáz millió lakosával. A jómódban dúskáló Ausztrália tehát még feltétlenül el tudna tartani sok-sok millióval több lakost.

Ezt az okoskodást megerősíteni látszik néhány szobatudós számítás, akik szerint Ausztrália száz, sőt kétszáz millió embert is kényelmesen el tudna tartani. Ezeket a száz milliókat a nagy számok iránt igen fogékony ausztráliai hazafiak is boldog örömmel nyugtázták és lelki szemük előtt már Ausztrália, mint a súlypontjával a Csendes-óceánra támaszkodó megújódott brit birodalom új központja lebegett.

Az ilyen módon elképzelt százmilliók és a valóságban meglévő néhány milliányi lakosság közötti űr váltotta ki azután a magán „geopolitikusokban.. a gondolatot, hogy a rendkívüli arányokban népesedő és iparosodó Japán „életteret“ kereső természetes feszítő ereje csak az óriási lehetőségekkel rendelkező Ausztráliában találhatja meg kielégítő levezetését. Ez a gondolat az évtizedek folyamán már közhellyé vált és csak természetes, hogy amikor az előretörő japán erők végre megjelentek Ausztrália partjainál, a sajtó szinte egyhangúlag jövendőlgette Ausztrália sorsának közeli beteljesedését.

Kétségtelen, hogy a jelenlegi csendesóceáni erőviszonyok mellett Ausztrália meghódítása nem tartozik a megoldhatatlan feladatok közé, ha talán nem lenne is olyan egyszerű, mint az első pillanatban látszik. A kérdés

lényege nem is ez, hanem az, hogy érdemes-e Japánnak hadjáratot indítani Ausztrália ellen? Tényleg rendelkezik-e Ausztrália azzokkal a korlátlan gyarmatosítást lehetőségekkel, amely alkalmassá teszi Japán egyre dagadó nép-főlöségének levezetésére, vagy ha ezzel nem rendelkezik, vannak-e legalább olyan nyersanyagkincsei, amelyeknek biztosítása az anyaország számára kívánatos lenne?

Ausztrália népességének fejlődése szoros kapcsolatban van a csapadékkal. Tudjuk, hogy területének egyharmada sivatag és csupán egy negyede alkalmas többé-kevésbé intenzív mezőgazdasági művelésre. A többi fokozatosan sivatagba olvadó száraz pusztaság, vagy bozót, mely csupán külterjes állattenyésztésre, legeltetésre alkalmas. A művelésre való, vagyis elégséges csapadékkal bíró területek kistrészben a földrész délnyugati, nagyobb részt a délkeleti és keleti partvidék mentén húzódnak. A csapadéktérkép ugyan még az északi partvidéket is bő csapadéknak jelöli, azonban itt az egész csapadék az év három hónapjában leesik, az óriási vízmennyiség a tenger közelsége folytán nagyrészt a tengerbe csapolódik, a többi pedig a forró és száraz trópusi éghajlaton napok alatt felszárad, úgy, hogy az év túlnyomó részében teljes a szárazság. Ez a csapadékeloszlás lehetetlenné teszi azoknak a gazdasági növényeknek a termesztését, amelyek más monszunos területeken igen nagy népsűrűséget tesznek lehetővé. Ezek az északi területek tehát a jövőben sem fognak számottevő mezőgazdasági népességet eltarthatni és gazdálkodásukban a jövőben is az állattenyésztésen lesz a hangsúly.

Griffith Taylor professzor már negyedszázaddal ezelőtt megállapította, hogy Ausztrália lakosságának eljövendő milliói megélhetésüket és lakóhelyüket azokon a területeken fogják megtalálni, amelyeket már 1865-ben feltártak. Ausztrália üres térei a Commonwealth számára inkább terhet fognak jelenteni, mint értéket; a „szédületes lehetőségek“ csupán az üresfejű szószátyárok képzeletében léteznek. Mégis a földrész termékeny negyedében élő hét millió ausztráliai a földkerekségnek a fehér ember számára egyik legalkalmasabb települési területét tartja bütökében, ahol, szerinte, mintegy húsz millió ember talál majd megélhetést, ha Ausztrália is eléri fejlődésében azt a fokot, amelyen ma az Egyesült Államok állanak.

Valóban, ha szemügyre vesszük az Únióknak a Mississippi-től nyugatra fekvő államait, azt találjuk, hogy azok csapadék és talajviszonyok tekintetében feltűnően hasonlítanak az ausztráliai viszonyokhoz. Ha ezeknek az államoknak a népsűrűségét megfelelően alkalmazzuk, csakugyan kijön a húsz-huszonöt milliós lélekszám.

Fentiek alapján tehát nyilvánvaló, hogy Ausztráliában már nem lehet szó szűz területek feltárájáról, csupán a már feltárt területek sűrűbb benépesítéséről. De még ez az ú. n. „closer settlement“ sem jelent olyan arányú telepítési lehetőséget, amelyért Japánnak érdemes volna egy nehéz és hosszadalmas hadjáratba kezdeni; akkor, amikor közvetlen céljait már elérte és a meghódított Fülöp- és Hátsóindiai szigeteken óriási és telepítésre kiválóan alkalmas termékeny területek és sűrűn lakott, gazdag nyersanyagtermelő vidékek, kitűnő iparcikkfelvevő piacok birtokába jutott. Másképp áll persze a dolog, ha tisztán stratégiai szempontból kénytelenek erre a vállalkozásra.

Ami Ausztrália nyersanyagkészletét illeti, bányakincsei jelentékenyek, de világviszonylatban nem számottevőek. Annál jelentékenyebbek azonban külterjes gazdálkodásának hatalmas exportfeleslegei: a gyapjú, a búza, valamint az ürü- és marhahús. Mindezek azonban Japánban, a sajátos életviszonyok következtében nem jelentenek elsődrendű életszükségleti cikkeket.

Az azonban, hogy ha Ausztrália a Japán inváziótól megmenekülne is, még nem jelentené az ausztráliai kérdés megoldását.

Láttuk, hogy Ausztrália, rövid történelme folyamán, milyen alaposan rácsáfolt azokra, akik csupán értéktelen, terméketlen pusztaságnak tartották, de tévedtek azok is, akik az ellenkező végletbe csapva kimeríthetetlen gazdagságú, óriási fejlődőképességű országnak hitték. Ausztrália, hacsak valamely forradalmi változás a termelési módszerek és eszközök terén be nem következik, sohasem fog olyan sűrű népességet eltartani, mint Európa, az Egyesült Államok, a délkelet-ázsiai nagy népsűrűségi göcök, vagy amilyen nagy és sűrű népességet valószínűleg eltarthat Brazília vagy a Kongó-medence. És ebből következik Ausztrália eredendő gyengesége: nagy terület, csekély népesség. Griffith Taylor szerint Ausztrália az Egyesült Államok nyugati államainak telítettségi fokán 20 millió embert tud eltartani, Európa telítettségi fokán pedig 60 milliót. Más szakértők az Ausztrália számára kívánatos népességi optimumot 13 millióban adják meg. Ez azonban valószínűleg túlzás. De hol van még Ausztrália ezektől a szerény számoktól is I Mindenesetre kívánatos volna számára, hogy a 20 milliós lélekszámot minél előbb elérje. És ez Ausztrália nagy problémája.

Ha a föld országainak népsűrűségi viszonyait vizsgáljuk, azt találjuk, hogy a világ civilizált államai között Ausztrália a legritkábban lakott. Íme néhány ország népsűrűsége négyzetkilométerenként:

Belgium (1935)	273	Magyarország (1941)	85
Hollandia (1936)	248	Egyesült Államok (1935)	17
Nagy-Britannia (1931)	191	Új Zéland (1935)	6
Japán (1935)	181	Kanada (1931)	1.1
Németország (1933)	140	Ausztrália (1935)	0.9

Meg kell azonban állapítanunk, hogy, bár Ausztrália a fenti oszlop legvégén szerénykedik, a felsorolt államok között a legfiatalabb is és mintegy két évszázaddal később kezdték gyarmatosítani, mint az Egyesült Államokat vagy Kanadát. Azt is el kell ismernünk, hogy jelenlegi közel 6,800.000 főnyi lélekszámát körülbelül feleannyi idő alatt érte el, mint az idézett két északamerikai állam. Ausztrália népesedése tehát a múltban kielégítő volt, sőt meglepően gyorsnak mondható. Ez a kedvező irányzat azonban az elmúlt évtizedekben mind kedvezőtlenebbé változott.

Ausztrália a múltban nagy népességnövekedését két tényezőnek köszönhetette: természetes szaporodásának és kisebb részben a bevándorlásnak. A születési arányszámnak a civilizált országokban világszerte tapasztalt összezsugorodásától Ausztrália sem mentesült. Ezt a jelenséget még fokozta a harmincas évek elején átszenvedett gazdasági válság, amely ezt a kölcsöntökéken fölépített és exportcikkeinek világpiaci áraitól erősen függő országot különösen érzékenyen sújtotta. Ez a gazdasági válság nemcsak a természetes szaporodást csökkentette, hanem a bevándorlást is megszüntette, sőt 1930—1935 között 19.416 emberrel több hagyni el Ausztrália területét, mint amennyi oda bevándorolt. Igaz, hogy ez nem egyedülálló jelenség Ausztrália történelmében. Így volt ez más válságos időszakokban is, így 1892—1906 és 1914—1919 között is. Csakhogy akkor a nagy természetes szaporodás a be- illetve kivándorlás passzív egyenlegét bőségesen kipótolta, míg a jelenlegi alacsony születési arányszám mellett a bevándorlás elmaradása az ország népesedését érzékenyen hátráltatta; olyannyira, hogy az elmúlt évtizedben Ausztrália népesedése stagnált.

Ausztráliában mind a közvélemény mind az illetékes tényezők nagy része mindig éberem őrködött a fölött, hogy a nehéz küzdelmek árán kiharcolt magas életszínvonalat túlságosan nagyarányú bevándorlás ne veszélyeztesse. Ezért is zárták el az országot a színesek betelepítésétől. A népesedés legújabb alakulása azonban minden jó ausztráliait megdöbbsentett. Csakhamar ráébredtek a helyzet veszélyességére és arra, hogy ezen változtatni kell, még pedig tervszerű intézkedésekkel.

A segítségnek a dolog természeténél fogva szintén kétirányúnak kell lennie: küzdeni kell az egyke ellen és meg kell teremteni a nem túlzott

arányú, de jelentékeny és főként állandó és egyenletes bevándorlás előfeltételeit.

Nem lehet célunk, hogy e hasábkokon az ausztráliai egyke elleni küzdelem esélyeit mérlegeljük. Az egykének ma már világszerte óriási irodalma van. Számos ország küzd ellene különféle eszközökkel, több-kevesebb eredménnyel. Annyit mindenesetre megállapíthatunk, hogy akár erkölcsi, akár anyagi okokra vezethető vissza az egyke — valószínűleg mind a kettőre — eredményesen küzdeni ellene csak anyagi eszközökkel, adópolitikával, az örökösödési jog módosításával, családvédelemmel lehet. Ezekkel az eszközökkel a kérdés megoldhatónak látszik.

Az egyke kérdését Ausztrália a maga erejéből is megoldhatja. A bevándorlás ügyére azonban rajta kívül álló okok is nagy befolyással vannak. Elsősorban és főként a világszerte helyzet. Aszerint, hogy a bevándorlókat melyik termelési ágban kívánják foglalkoztatni a kérdés két csoportra tagolódik: mezőgazdaságra és iparra.

A földfoglalás úttörő korszaka, a „covered wagon“ hőkora már Ausztráliában is elmúlt. Ez azonban nem jelenti azt, mintha mezőgazdasági telepítésre már nem volna több hely. Az újabb telepítésekhez azonban az arra alkalmas területeken a földbirtok kedvezőbb megosztására, vagyis földreformra van szükség. Jelentékeny, kedvező csapadék és talajviszonyokkal rendelkező területek vannak nagybirtokosok kezén, akik juh és szarvasmarha legeltetésre használják azokat. Ahhoz azonban, hogy a belterjesen művelt gazdaságok számát szaporítsák, az is szükséges, hogy ezeknek az új gazdaságoknak a terményei felvevő piacra találjanak. Ellenkező esetben még a hitelt igénybe nem vevő, vagyonilag független gazda is nyomorba süllyed és előbb-utóbb otthagya keserves és eredménytelen küszködéseinek színhelyét, amelyhez még csak érzelmi szálak sem fűzik. A kielégítő gazdasági eredménnyel és az emelkedés reményével nem kecsegtető földtől való menekülés Európában sem ismeretlen, de az „új világban“ ez a gazdasági válságokkal együtt szabályszerűen ismétlődő jelenség. Ezekben az új országokban tehát különösen fontos, hogy a mezőgazdaság egészséges gazdasági alapokon nyugodjon.

És itt rá kell mutatnunk az új világban és a ó világban űzött földművelés különböző lelki beállítottságára: a farmari és a paraszti gazdálkodás kettősségére. A farmer életét a gazdaságosság törvényei irányítják, földhözköttisége gazdálkodásának sikerétől, vagy bukásától függ. Ha gazdálkodása több éven át nem fizetődik ki, fölszedi sátorfáját és a városba költözik. A paraszt számára a gazdaságosság nem döntő szempont, jobb híján megelégszik a megélhetés legszerényebb biztosításával is. A földje, a faluja mindennél fontosabb és attól csak a legvégső esetben válik meg. A farmer számára a föld üzlet; a paraszt számára az Élet.

Azok, akik Ausztráliában európai vagy keletázsiai mérvű népsűrűséget szeretnének létrehozni, paraszttal képzelték azt benépesíteni. Ezek azonban elfelejtik, hogy a paraszt nem lesz hajlandó elhagyni az óhazát, ha nem remélheti, hogy az új hazában jobb életviszonyok közé kerül. A bevándorló az új hazában hamarosan alkalmazkodik az új életszínvonalhoz és ha a paraszt itt is hű marad a földhöz, hát farmerré lesz. Ez elkerülhetetlen. De tovább megyek; a paraszti életforma az óvilágban is nagy átalakulás előtt áll. A parasztság polgárisodásával a paraszti gazdálkodás és világfelfogás gyökeres megváltoztatásával kell számolnunk. Elképzelhető-e az újvilágban olyan életforma megvalósítása, kikényszerítése, amely már az óvilágban is elavult?

Ha figyelemmel kísérjük a különböző foglalkozási ágakban foglalkoztatottak számának fejlődését Ausztráliában, azt tapasztaljuk, hogy az iparban foglalkoztatottak számának növekedése az elmúlt két évtizedből messze fölülmúlja a többi foglalkozási ágakban foglalkoztatottak számának növeke-

dését. Az ausztráliai ipar már most is meglehetősen fejlettnak mondható. Az ausztráliai piac nem nagy, de igen felvevőképes. Ezért érthető, hogy bár a lakosság fele a fővárosokban lakik, Sydney-től alig kétszáz kilométerre több mint százezer lakosú iparváros épült: Newcastle; vagy az ugyancsak Sydney-től mintegy száz kilométernyire épült Lithgow jelentékeny bánya- és iparváros. Az ipar még jelentékeny mértékben fejleszthető és nagyszámú bevándorló foglalkoztatását biztosíthatja.

Így hát a mezőgazdasági és ipari termelés okszerű fejlesztésével Ausztrália belátható időn belül biztosíthatná a kívánatos népesség-minimum rendes megélhetését. A fejlődés ütemére azonban döntő befolyással van az általános világpolitikai és világgiazi helyzet. És éppen ez az a körülmény, amely miatt sokan talán időszerűtlennek tarthatják fenti fejtegetéseinket.

De vajjon Japán győzelme csakugyan gyökeresen felforgatná az ausztráliai viszonyokat? A meghódított, gazdag nyersanyaglelő és termelő helyek és felvevő piacok elsősorban a nagy teljesítőképeségű japán ipar nagyarányú fejlődését indítanák meg. Ez a fejlődés Japán népfölöslegét bizonyára felszívna, olyannyira, hogy sok éven át nem kellene kivándoroltatásra gondolnia. Amellett a rengeteg civilizálatlan és félig civilizált terület megszervezése szintén rengeteg embert venne igénybe. Ezek a területeken a szabadfoglalkozású japánok számára is bizonyára sokkal jobb kereseti lehetőségek nyílnának, mint a magas fejlettségű Ausztráliában. Fentebb már kifejtettük, hogy Ausztrália terményei szintén csak másodrendű jelentőségűek volnának Japán számára. Ezek a körülmények azt látszanak bizonyítani, hogy még japán hódítás sem. jelentené az ausztráliai helyzet teljes felforgatását.

A nemzetek és országok sorsára bizonyos adottságok sokkal állandóbb és döntőbb hatást gyakorolnak, mint a fegyveres összecsapások eredménye. Ennek a történelmi ténynek mindnyájan tanúi voltunk az elmúlt évtizedekben. Alig képzelhető valamely terület térképének gyökeresebb felforgatása, mint Európáé 1919-ben. Mégis alig két évtized alatt a nemzetek és országok sorsát alakító mindennél hatalmasabb tényezők az erőszakkal létrehozott és fenntartott „egyensúlyt“ alaposan felborították.

A Danzigban kipattant szikra már az egész világot lángba borította, s a lángok már Ausztrália partjait nyaldossák. A végzet ezt a tőlünk legtávolabb fekvő országot az ellenséges táborba sodorta; sorsa — miként a miénk is — a Gondviselés kezében nyugszik. Nem tudhatjuk mit hoz a jövő, de remélünk kell, hogy a világegészből igazságosabb és a valóságos erőviszonyoknak megfelelőbb világrend fog megszületni. Ausztrália tőlünk olyan távol van, hogy sorsa közvetlenül nem is érint bennünket. Elképzelhető azonban, hogy adott körülmények között Ausztrália egyszer mint kivándorlót befogadó terület érdekelhetne bennünket.

Idegen országba lépve, rendszerint már rövid idő alatt megérezzük azt a sajátos hangulatot, mely a táj és ember évszázados szimbiózisának következménye, mely az élet minden megnyilvánulásából felénk árad. Ez az ország egyéni, megmagyarázhatatlan és szavakkal ki nem fejezhető lényege. Ausztráliában még évek múlva sem éreztem a földnek és embernek ezt a harmóniáját. Úgy éreztem, hogy az egésznek egységét minduntalan disszonáns elemek zavarják. Ha gyönyörködve szemléltem a sydney-i öböl páratlan látképét; az ég és víz mély kék síkjai, s a változatosan csipkézett partokon és lankákon épült villák és függőkertek fehér, piros és zöld foltjai felém mosolyogtak, de imitt-amott kopár szikla- és homokterületek zavarták vad idegenségükkel a képet.

A Kék Hegyekben történt, hol az ezer méter magas fennsíkron az évszázados és ma is egyetlen, az ország belsejébe vezető országút és vasút mentén

számos nyaralótelep épült. A fennsíkot határoló szakadék szélén álltam. Alattam a Jamieson Valley áthatolhatatlan sűrűje, szemben a Mount Solitary, melynek fennsíkján még ember nem járt. Ez a rengeteg még a bennszülöttek számára is áthághatatlan akadály, olyannyira, hogy a hegylanc két oldalán élő törzsek két teljesen különböző nyelvcsaládhoz tartoztak és egymást meg sem értették. Alkonyodon és a völgyre sűrű köd ereszkedett. Már csak a Three Sisters három sziklaalakzata emelkedett ki a ködből. Mögöttem közel s távol az otthonok és szállodák ablakszemei kigyúltak; a hegyoldalban tovasuhanó gépkocsik fénycsóvái tétován siklottak el aombok felett. Valahonnan saxofon rekedt siránkozása hallatszott. Lent a láthatatlan mélységben az őszbozót már szunyadt.

Akkor, ott megértettem Ausztráliát. Az Ősi földet, mely elvénhedt az idők végtelenségében. Hegyei lekoptak, folyói elapadtak, s az egykor gazdag, buja élet szűk területre húzódott. És az új világot, mely az ősi romokra telepedett, hogy erőszakos fiatalságával új életritmust kényszerítsen a halódó földre. Csakhogy a hódítás még korántsem fejeződött be. Az új világ még nagyon is a felszínen mozog. Lenn a mélyben még az ősi törvényszerűségek uralkodnak. A felszíni világnak még erősödnie kell és terebélyesedni és gyökereket bocsátani a mélybe. Akkor, egyszer létre fog jönni a föld és ember harmóniája.

Lehet, hogy az eljövendő megpróbáltatások közelebb fogják vinni Ausztráliát a célhoz, de az is lehet, hogy elsöprik ezt a gyökértelen világot. Ez mindenesetre az ausztráliai kérdés; a lét vagy nemlét kérdése.

PALINAY FERENC

KELETEURÓPA ÉS ÉSZAKAFRIKA

LEGUTÓBBI BESZÁMOLÓNK (1941 december) óta a keleti hadszíntéren sok olyan történt, ami a jelen háború rendkívüli jelenségeihez már hozzászokott katonai szakértőket is meglepte.

Az még rendjén volt, hogy mikor az orosz tél 1941 novemberében teljes erővel és szokatlan szigorúsággal beköszöntött, a német hadsereg beszüntette az akkori hadihelyzet alapján feltehetőleg Moszkva elfoglalására irányuló hadműveleteit és téli szállásokban helyezkedett el. Ehhez nagyban Leningrad—Ilmen-tó—Rzsev—Orel—Kurszk—Charkov—Mariupol vonalát választotta. Minthogy egyes arcvonalrészek az említett vonalon már túllendültek, főleg a Leningrad és Moszkva közé eső térben, valamint Moszkvától délre, ezek a részek az arcvonal kiegyenesítése céljából tényereségük bizonyos darabját feladták. A telet a német hadvezetőség akként tervezte meg, hogy az arcvonalban fekvő városokat és nagyobb helységeket várszerűen megerősítette, de a köztük levő térközöket, megszállatlanul hagyta, hogy csapatai zömét kímélhesse. Így adódtak az egyes támpontok között 50—60 km-es, sőt még szélesebb térközök is, azonban az oroszoknak nem sikerült a német védelmi rendszer áttörése. Mikor aztán kítavaszkodott, az oroszok vagy önként vagy német ellentámadás hatása alatt s helyenként bizonyára érzékeny veszteséggel feladták a tél folyamán kivívott tényereségüket.

Ma még nem lehet végleges ítéletet mondani afelől, hogy ez a téli hadművelet melyik félnek használt vagy ártott jobban. Német részről már megállapították, hogy az orosz támadás, párosulva a nagy hideggel, nagy megpróbáltatásnak tette ki a német arcvonalat. Kétségtelen az is, hogy a támadó oroszok emberáldozata igen nagy volt. Nem is lehetett másként,